

ÖZET/ABSTRACT

Türkiye'nin geniş bir kesiminde yayılış gösteren çam kese böceği *Thaumetopoea wilkinsoni* Tams, 1924 ve ona göre daha dar bir alanda bulunan *T. pityocampa* (Den. & Schiff., 1775) ciddi orman zararlılarıdır. Birbirine morfolojik, davranışsal ve ekolojik olarak çok benzeyen bu iki türün morfolojik karşılaştırması çeşitli çalışmalara konu olmuş ancak bu konuda kapsamlı ve istatistiksel bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmada iki türe ait yumurta koçanı ve yumurta özellikleri karşılaştırılmıştır. Araştırma Bartın ve Trakya (Edirne ve Tekirdağ)'dan 2017 yılında toplanan yumurta koçanı örnekleri ile gerçekleştirilmiştir. Bartın'da 5 farklı yükseklikten, *T. wilkinsoni*'ye ait toplam 61 adet yumurta koçanı, Trakya'da ise 4 farklı bölgeden, *T. pityocampa*'ya ait toplam 22 adet yumurta koçanı toplanmıştır. Bu koçanlarda şu karakterler ölçülmüştür: Yumurta düzeni, koçan uzunluğu, koçan çevre uzunluğu, yumurta çapı, yumurta sayısı, tırtıl çıkış oranı, açılmamış yumurta oranı ve parazitlenme oranı. Bu araştırmaya göre iki tür arasında koçan uzunluğu, koçan çevre uzunluğu, yumurta sayısı ve parazitlenme oranı bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Helezonik yumurta düzenine daha çok *T. wilkinsoni*'de rastlanmıştır. Yumurta çapı *T. pityocampa*'da daha büyük, tırtıl çıkış oranı *T. wilkinsoni*'de daha fazla, açılmamış yumurta oranı ise *T. pityocampa*'da daha fazla bulunmuştur. *T. wilkinsoni* ve *T. pityocampa*'ya ait yumurta koçanı özellikleri yüksekliğe bağlı olarak incelendiğinde, yumurta düzeni, koçan uzunluğu, tırtıl çıkış oranı, açılmamış yumurta oranı ve parazitlenme oranı bakımından herhangi bir fark bulunmamıştır. Öte yandan, koçan çevre uzunluğunun 100 ve 200 m'nin üzerinde daha büyük olduğu, yumurta çapının 100 m'nin altında daha büyük olduğu, yumurta sayısının ise 100 ile 200 m arasında en fazla olduğu bulunmuştur.

Pine processionary moths *Thaumetopoea wilkinsoni* Tams, 1924, having a wide distribution in Turkey, and *T. pityocampa* (Den. & Schiff., 1775), having a lesser distribution in Turkey, are serious forest pests. The two species are highly similar to each other in terms of morphology, behaviour and ecology. Although morphological comparisons between the two species have been conducted, none of these studies have been comprehensive and on a statistical basis. In this study we compared morphological characteristics of egg batches and eggs of the two species. This study was conducted with egg batch samples collected from Bartın and Thrace (Edirne ve Tekirdağ) in 2017. A total number of 61 egg-batches belonging to *T. wilkinsoni* were collected from 5 different altitudes in Bartın. In Thrace, on the other hand, 22 egg-batches belonging to *T. pityocampa* were collected from 4 different regions. We measured the following characteristics of these egg batches: Egg order, egg batch length, egg batch circumference, egg diameter, egg number, larval emergence rate, unhatched egg rate, and parasitism rate. According to this study, no significant difference was found in terms of egg batch length, egg batch circumference, number of eggs and parasitism rate between the two species. The helical egg arrangement was mostly found in *T. wilkinsoni*. Egg diameter was larger in *T. pityocampa*, larval emergence rate was higher in *T. wilkinsoni* and unhatched egg rate was higher in *T. pityocampa*. We also examined egg batch characteristics of *T. wilkinsoni* and *T. pityocampa* in relation to altitude, but we could not find any significant difference in terms of egg order, egg batch length, larval emergence rate, unhatched egg rate and parasitism rate among different altitudes. On the other hand, we found that the egg batch circumference was larger above 100m and 200m, egg diameter was larger below 100 m, and egg number was the highest between 100m and 200m altitude.